

B. Daně obchodové.

§ 1. Jejich povaha a postavení v systému.

Vše finanční praxi všech států moderních objevují se mnohé spisy dani ukládané za příčinou a na základě jistých jednání soukromohospodářského obchodu výdělkového; jsou to zejména daně ze převodu statků nemovitých jakož i rozličných statků movitých (kolek na dlužní úpisů, kvitance, účty, směrek, čeky, nákladní listy poštovní a železniční atd.) i ze převodu pozůstalosti a částí jejich (daně dědičná), z jistých uložení kapitálu (kolek akciový) a z jiných spisů nabytí jmění (daně z výher loterií) aneb upotřebení jeho (daně z jízd, njez, listů železničních).

Ve mnohých státech plyne z takových daní výnos pro finance velmi značný. Ale nauka nevěděla si s nimi dlouho rady a má s nimi posud největší potíže. Okolnost, že se hlavně v podobě kolku vyobírají, zhusť se pak pod zákonným jménem poplatků

se objevují a věcně s nimi bývají spojeny, byla na
příčině, že se posuzovaly namnoze jako poplatky, a
pak arcit, že kde nebylo žádného zvláštního výkonu
veřejných organů, který by poplatek odůvodňoval,
byly buď zavrhovány (Raw) nebo dosti lichými du-
vody vysvětlovány. (Kapit. Bezobrazov tyto daně, jež
nazývá „impôts sur les actes“, odůvodňuje nesprávně
jako zvláštní náhrady za všeobecnou právní ochranu
dotčených jednání. Podobně Alexander Meyer a Leroy-
Beaulieu).

První vědecky náležitě odůvodnění těchto da-
ní podal jakož i v systému místo jim vyhradil i tref-
né jméno jim dal Stein (Finanzwissenschaft, zvláště
třetí vydání; ve 4. vyd. se odchyluje). Tento nazval
je daněmi z obchodu - d. obchodovými (Verkehrssteuern).
To něm obzvláště Friedberg (Börsensteuern), pak
Wagner a Schaeffle se pokusili o odůvodnění více
méně samostatná, jimiž theorie prohloubena.

Společným základem všech těchto nauk
jest myšlenka, že daně obchodové (u Schaeffle „Steuer-
gebühren“) jsou nutným následkem jistých ne-
dokonalostí v platných systémech daní přímých,

kteříž obavláste na jevo vystupují při komplikovaných
výdělkových poměrech vyšších stupňů vývoje hospodář-
ského .

a. Daň přímá, postihnouti může jenom obyčejný
pravidelný výnos jednotlivcovy živnosti, nikoli však
kromobyčejné výnosy výdělkových jednání nenáleže-
jících ku provozování živnosti.

b. Avšak ani pravidelný obyčejný výnos všech
druhů živnosti nepodaří se postihnouti daněmi pří-
mými stejně vydatně a dokonale. Proto daním z
obchodu kladeno za účel, aby :

1. stihly kromobyčejné zisky (Stein, Friedberg),
t. j. zisky, které vznikají z obchodů, jež nenáleží
ku pravidelné živnosti jednotlivcově, obavláste pak
zisky mající povahu profitů konjunkturních
(Wagner).

2. aby nepřímou cestou stihly výnosy
oněch živností, které daněmi přímými postiženy
bývají nedokonale (Wagner); to jsou zvláště ty
živnosti, při kterých jest v převaze kapitál movitý.

Daň kladená na jednotlivé akty obchodní,
spadající hlavně v obor oněch hospodářství, kde

daně přímé nedostatečnými se ukazují, slouží pak za doplňk daní z výnosu resp. z důchodu, kdežto v prvním případě (ad a.) jest zároveň jejich náhradou.

Pro nepochybnou oprávněnost této základní myšlenky objevují se však velké obtíže, máli se uříti, která jednání obchodní mají se státi předmětem těchto daní, jakým způsobem daně uložit a jakou sazbou je vybírat. V největší části nynějších, velmi četných daní této kategorie vládne zcela jednostranné stanovisko fiskální a naprostá nesoustavnost. Snadnost ukládání jich učinila je oblibenými. I tak se stalo, že právě v tom oboru, kde vysoký stav daní přímých nejméně nutnými učinil doplňky daněmi z obchodů, to jest v oboru nemovitého majetku, vyvinuly se nejvíce daně z převodu majetkového se sazbami nemírně vysokými. Právě tato fiskálnost a z druhé strany obtížnost výběru vhodných předmětů jest příčinou, že v nauce jest dosud plně neshod o tomto oboru daní. K nejnovějším pokusům theoretického odůvodnění daní těch na základě širším náležitě Schaeffler, jenž podal je v souvislosti se svou naukou

o nepřímých daních (srov. jeho spis „Steuerpolitik“) v ten způsob, že přímé daně potřebují doplněk, mají-li se postihnouti vsoukavku rozdílů individuální spůsoblosti k dani, a to tím, že se postihnou jednotlivci upotřebující důchodů resp. jmění svého jednak na jistá jednání spotřební, jednak na jednání výdělečná. (Srov. výše výklad o roztrídění daní, zejm. o daních nepřímých.)

V přičině podléz dotčené (upotřebení jmění, neb důchodů k jednáním výdělečným) platí tu, toto:

1. Vyšší spůsoblost daňovou, jevíci se v běžné konzumpci nebo v případech trvalého jmění určitěho povahy přepychové postihnou daně spotřební. Z povahy věci plyne, že stihá-li se daní dlekaz větší spůsoblosti k ní, jež se prokazuje v určitých aktech spotřebních, nebo ponechati nepovšimnutý ani dlekaz větší spůsoblosti jevíci se v kapitalisaci (na př. v podobě uložení kapitálu v akciích a papírech podobných) nebo vyšší spůsoblost pocházející z nápadu dědictví nebo legatův.

2. Daně přímé postihnou dále ve případech

nejpřianivějších jenom pravidelnou sumu důchodu; mimořádné zisky vzniklé hrou, spekulací, konjunkturami tudíž daním přímým ujdou.

3. Avšak ani pravidlo, že daně z výnosů a důchodů postihnou skutečnou výši důchodu jednotlivce, není bez výjimky; jsouť ve skutečnosti mnohé výnosy resp. důchody méně zjevné, obzvláště, kde nabývají se pomocí oběžného kapitálu. Daně obchodové vybírané v podobě kolku na listinách vydávaných o obchodních jednáních, která se v těchto hospodářských sférách objevují, jest i kolem, aby doplnila to, co v provedení daní výnosových a důchodových zůstává nedostatečným.

Právě z toho odůvodnění plyne, že není možno, aby se ve spořádaném systému daňovém takové daně docela postrádaly, které postihují zvláštní spůsoblost k dani, v akumulaci kapitálu se jevící, pak mimořádné zisky a konečně části pravidelného důchodu, unikající obvyklým daním přímým.

Revise dosavadních, velmi čtrných daní obchodových, vybíraných v podobě kolku a namnoze

podle jménem poplatků musí se tedy provést v ten způsob, aby z nich se podržely a vhodně zregulovaly jenom ty, a kterých platí některý z tří důvodů právě uvedených.

Čím dokonaleji podaří se upravení daně výnosové a obzvláště daně důchodové, tím méně arci budou potřeby obchodové daně ukládané z důvodu ad 3. uvedeného.

Že to daně vybírané z důvodu uvedeného ad 1. a 2. vždy budou oprávněny a žádoucí. Prozatím zůstávají na dosavadního nedostatečného stavu výnosových a důchodových daní daně obchodové vybírané v podobě koliků a podle jménem poplatků do jisté míry nezbytným, ač na mnoze dosud velmi hrubým doplňkem systému daní přímých. Poskytují značné výnosy a dokud vhodnějšími způsoby nedají se nahraditi, nelze jich odstraniti.

§ 2. Hlavní případy daní obchodových.

V rozličných soustavách finančních měrou více méně obsáhlou podrobují se daním obchodovým právní jednání, jejichž předmětem jest převod práv majetkových. Ono řádá se po případě i v těch případech zápis (enregistrement) smluv příslušných do veřejných rejstříků pouze za účelem zdanění (ve Francii!). - Rakouský zákon poplatkový stanoví přímo za zásadu, že „každé právní jednání, kterým se dle práva občanského ^{práva} zakládají, převádějí, upevňují nebo mění“ podléhá „poplatku“, který se „platí buď kolikem dle tarifu nebo hotově“ (- tzv. procentuální poplatky). Podléhájí tudíž poplatku i smlouvy obchodové, nájemní, kúžební atd.

Některé hlavní případy daní obchodových jsou tyto:

1. Daň ze převodu nemovitosti vyvinula se v daň velmi značnou, avšak ukládá se z pravidla velmi neracionálně. Zásadně správně měla by platnost jen jako daň stihající určitou

kupitalisaci v případě koupi nemovitosti nebo jakožto daň z přírůstku hodnoty, jenž od posledního převodu nastal. Aci by v pravém případě bylo důvodno vyměření jenom dle vskutku složené ceny, ve druhém případě jin z difference mezi poslední a nyníjší hodnotou. Positioneí právo naproti tomu naopak vyměřuje poplatek dle celé lehové hodnoty a přihlíívá pouze k tomu, jak dlouhá doba uplynula od posledního převodu, tak aby statek, jenž za 8 let prodán byl třikrát, neplatil stejné značnou daň třikrát, kdežto jiný statek téhož druhu, za stejný čas jenom jednou prodaný toliko jedenkrát, ač onomu nepřirostlo hodnoty více než tomuto. Vyměřuje se tedy daň tím více, čím kratší jest doba od posledního převodu.

Nicméně tím se stává, že právě koupi i prodeje spekulacní, zhruba příčina častějších těch převodů, z této úlevy těží, ač by právě u nich spekulacní moment aspravedlnoval odanění úplně.

2. Kolek na kvitance, účty, nákladní listy a jízdni listky železniční atd. jest více stodi hrubou formou daně obchodové, ležít tu o listiny, kterých nejrozmanitější vrstvy v nejruvnějších případech

užívají. Avšak vychází se tu z úvahy, že jednání příslušná objeví se nejhusťěji právě v těch třídách, jejichž průměrné zdanění pro menší zjevnost důchodův a pramenů jejich bývá poměrně nejmenší.

3. Kolek na obchody v cenných papírech čili tzv. bursovní daň. Listing o prodeji cenných papírův, zvláště bursovních, podrobí se kolku, kdežto listina nekolovaná pozbude průvodnosti. Cenné papíry kupují se buď na trvalé uložení ka, tátu neb na spekulaci. V prvním případě vystupují kapitalisace aspoň průměrem k dani obchodové spůsobila, ve druhém případě není předpokládána žiisk příčinou daně, nýbrž okolnost, že spekulací obchod jest sázkou a to, co v sázku se obětuje, reprezentuje zbytnou, k dani spůsobilou část důchodův.

Kromě kolku na cenné papíry tvořící předmět obchodu bursovního (ad 4.) daň bursovní jest ukládána také v podobě platu ve vstupenky na burzu; také zde jest možná forma kolku.

Tod toto ráhlaví spadá konečně také daň z obrátu v cenných papírech bez obchodu, bylyli na burse předmětem průvodu či nic. Také na příklad

francouzská daň z převodu (droit de transmission) akcií i obligací domácích akciových společností, korporací a veřejných sborů (-kromě státních), jež při papírech na jméno zňejících při každém převodu platí se 1/5% dle bursovní hodnoty, při papírech na majitele (au porteur) zňejících však předepisuje se roční dávkou, která se vyměřuje 1/5% z průměrného kursu minulého roku.

4. Kolek, akciový placený při emisi akcií neb soukromých obligací. Jednak jest tu zase kapitalisace o vyšší spůsoblosti k dani svědčící, jednak do jisté míry i sázka. V širším slova smyslu spadá též pod tzv. bursovní daň.

5. Daň na jisté sázky, zejména kolek na promessy a daň z výher loteriích. Obětování jmění v sázku jako výše ad 3.

6. Daň pozůstalostní, též dědická (Erbchaftsst.). Sluší od vlastní daně dědické lisiti poplatky za úřední projednání pozůstalosti jako specialní náhradu za specialní výkony státních orgánů v příčině pozůstalosti, ač se obě zhusta formálně nerůzní. Daň dědická, vyměřená určitou kvotou čistého

podílu dědického neb legátu, objevuje se již u Římanů, rovněž i v lenních úřazeních a záhy v některých státech moderních (v Anglii od 17. stol., též ve Francii, v německých státech). U nás pode jménem procentuálního poplatku pozůstalostního.

V písemnictví odborném jest odůvodnění daně pozůstalostní, (které na mír má účinek) předmětem nejživějších sporů. Hledíme-li ku předmětu, daň pozůstalostní jest vlastně daní ze jmění (zpravidla arii ne tak anacina, aby musila býti opravdovou reální daní ze jmění), hledí-li se však k diřvodu ukladání, jest daní obchodovou. — Odůvodnění její jsou různá:

a. Nepovažuje se za daň, nýbrž za spolu-dědický podíl státu, což se podrobně vykládá takto:

V počátcích osvětových jest princip rodinný nejsilnější, působnost státu pro jednotlivce skrovná; jmění soukromé objevuje se pak v pravdě jako jmění rodinné, proto také dědictví ab intestato všude přirodnější. Postupem doby, ubývá významu rodiny pro jednotlivce, avšak působnosti státu přibývá, celá výrobní činnost a poměry majetkové touto působ-

mostí jsou podmíněny. Stát tedy má důležitou pří-
sobnost při vzniku všech důchodů a jmění a po-
kud si v podobě tzv. daně dědické osobuje část z
pozůstalého jmění, zůdává vlastně jenom podíl
za spolupůsobení své (srov. zejm. Scheel: „Erbschafts-
steuer und Erbschaftsreform“). — Odůvodnění toto ne-
ní dostatečné jako speciální odůvodnění daně
dědické; neboť dalo by se namítnouti, že stát sobě
přeca věčný podíl bere již při všech daních.

b. Z jiného stanoviska (Schaeffle) a to
správněji daň dědická vysvětluje se tak, že v po-
době daně dědické postihnou se jisté rozdíly indi-
viduální spůsobivosti daňové, kterých postihnouti
nestačují ani daně výnosové a důchodové ani
daně spotřební, totiž ony rozdíly, kterých nás-
ledkem jest větší neb menší akumulace jmění.
Větší míra spůsobivosti daňové u jednotlivců, kte-
rá státu za života jejich hledíc na běžný důchod
jejich ušla, zde teprve se postihuje, když i dů-
chod její v podobě jmění pozůstalého stává se zjev-
ným.

Hledíc na vzdálení stupně přibuzenství při-

stupuje k tomu okolnost, že pro ně dědický podíl nebo legát jest přirůstkem jmění bez zásluhy nabyvatelovy a že stihne daň nabyvatele v době, kdy jej přirůstek jmění činí eminentně k dani spůsobným.

c. Jako třetí způsob odůvodnění lze, ačli již platným systémem daní přírůchk výnosy jmění značněji stíženy nejsou, - uvést zásadu výše blíž naznačenou, že i spravedливо jest, aby důchody ze jmění stíženy byly vyšší sázbou nežli důchody z osobního výdělků. Pro vyšší stížení jmění hodí se daň dědická proto, že tu daň stihá předmět výj. právě v momentu, kdy poměrně nejsnáze se snese, totiž kdy jednotlivci (dědiců, odkazovníků) nové jmění přirůstá aniž poskytvá čeho z toho, co dříve měl.

d. Pro rozhodnějšího stanoviska sociálně-politického (Wagner!) konečně hodí se daň dědická s obnosem podílu dědického nebo legátu progresivně rostoucí za prostředek vyrovnati nestejnoměrnosti hospodářské moci jednotlivců, které nestejnoměrnosti nezkracují dědické právo ustalují a zvyšují.

Námítka proti dani dědické, že jest daní ze jmění, platila by toliko o dani tak nemírné, že by vskutku zkracovala jmění, což však při nyníjší míře těch daní vůbec není nutno a nebylo by ani při dalším ještě zvýšení. Dát se zaplacená částka daňová úsporou někdy i jednoho, někdy dvou tří let dohoniti.

Tato arci vyžaduje právě obecný prospěch, jenž každé šetření významu rodinného, aby se šetřilo nejblížeších lidí příbuzenských, neboť i zásluha jejich o vznik pozůstalého jmění jest pravděpodobnější a zřetel na ně, zvláště na descendenty, bývá nejdůležitějším motivem udržovati a tvořiti jmění. Náslédkem toho jest progressivní škála dle stupně příbuzenského. Osvoboditi blížeš stupně docela nikterak není důvodno, leč když se jedná o dědictví zcela malá.

Při právnických osobách (korporacích, společnostech, nadacích atd.), kde není posloupnosti dědické, stoupá „důvodů stejnaměrnosti na místo daně dědické tzv. aequivalent její (v Rakousku „aequivalent poplatkový“), to jest zvláštní daň, která se

platí buď v určitých pravidelných víceletých obdobích,
anebo platiti se může v podobě zvláštních přirá-
žek ku daním příjmů.

